

„Szinte nincs is olyan emlékem, ami ne a zenével lenne kapcsolatban...”

Beszélgetés Hlavacsek Tihamér budakalászi zongoraművésszel

Hlavacsek Tihamér zongoraművész 1977-ben született Orosházán. A budapesti Bartók Konzervatórium és a Zeneakadémia hallgatója volt Benkő Zoltán, Falvai Sándor, Gulyás István és Devich Sándor növendékeként, ahol 2002-ben diplomázott. 1997-ben Kocsis Zoltán meghívta a Budapesti Fesztiválzenekarhoz, 1998-tól a Magyar Rádió szólistája. A Yale Universityn szerzett Master's diplomát Frankl Péter osztályában – a Solti Alapítvány és a Magyar Ösztöndíj Bizottság támogatásával (2002-2004). 25 esztendő volt, amikor a New York-i Carnegie Hall-ban (2003) debütált. Fellépett a lipcsei Gewandhausban (2004), a berlini Konzerthausban (2004, 2006), a párizsi Chatelet Színházban (2001), a müncheni Filharmónia nagytermében (2004), Bécsben (2002), Rómában (2001, 2007, 2008), Milánóban (2002), Svédországban (Vaxjö, 2000), de turnéi során Bostonban (2003) és Washingtonban (2003) is nagy sikerrel szerepelt.

Az Euro Musica Vitae 2000 televíziós fesztiválon – az Európából beválasztott két zongorista egyikeként – öregbítette a magyar zongoristák hírnevét. Szívesen látott művésze a legmagasabb komolyzenei fesztiváloknak: Europamusica (Németország, 2004), Como-i Ősz, European Piano Forum (Berlin, 1997), Cliburn Piano Institute, Faziosi Zongorafesztivál (1997, 1999), Savaria Interforum (1999), Budapesti Zenei Hetek és a Budapesti Tavasz Fesztivál. „A Zongora Ünnepe Keleten” fesztiválon – amit Hauser Adrienne és Kocsis Zoltán neve fémjeléz – szóló hangversenyt adott 2000-ben. 2002-ben a Glaxo Smithkline pályázat elnyerésével annak támogatott művésze lett. Hazai és nemzetközi zongoraversenyek első helyezetteje (pl. Földes Andor, Gandolfi, Trieszt). Felvételei hallhatóak a Magyar Rádió, az amerikai National Public Radio, a Magyar Televízió, a Duna Televízió, a Svéd Rádió és Televízió adásaiban. A „fiatal zongorista generáció egyik legígéretesebb művésze”-ként – Bogányi Gergely, Nagy Péter, Szokolay Balázs, Csalog Gábor mellett – szereplője a 2001-ben készült, „A magyar zongorázás dladalmas 120 éve” című dokumentumfilmnek és a Kocsis Zoltánt bemutató „A magyar iskola” című portréfilmnek is. 2006-ban a Gramofon Magyar Klasszikus Díjában részesült: „Az év kiemelkedő fiatal művésze”-nek választották. 2006-ban és 2007-ben is elnyerte a Fischer Annie ösztöndíjat. A Tavasz Fesztiválon Liszt-szólóestet adott 2007-ben, s az év októberében a Magyar Kulturális Fesztiválon Delhiben és Bombay-ben lépett fel, több magyar művésszel együtt. 2008. március 15-én a Stuttgarti Magyar Intézetben szerepelt.

A 2000-ben 125. évébe lépett Zeneakadémia jubileumi CD-t adott ki. A kísérőfüzet bevezetőjében ez áll: „Ez a válogatás a jelent tükrözi, zálogát, aranyfedezetét a jövőnek...”. A 12 'méltónak találtatott' darab között Hlavacsek Tihamér előadásában hallhatjuk Alban Berg: Szonáta op.1. című művét is. Első szólólemezt 2001-ben – a Trieszti Nemzetközi Zongoraverseny győzteseként – Rómában készítette Liszt műveiből a Studio Cantoberon kiadásában, majd Goldmark Károly (1830-1915) összes zongoraműveinek – „World Premiere” – első korongja jelent meg a Hungaroton kiadásában, 2006-ban. Ugyanezen év novemberében Mozart és Brahms műveiből adott ki egy korongot a Vox Artis Classics, amelyen Devich Gábor (klarinét) és Miskolczi Anita (cselló) voltak partnerei. 2007 szeptemberében jelent meg a Goldmark-sorozat második darabja, de elkészültek már a felvételei a 2009 szeptemberében megjelenő 3. korongnak is. A „World premiere” első lemezét szólóhangszer kategóriában „az év hangszeres felvétele” díjra jelölték a MIDEM-en, Cannes-ban. 2009-től az Egyesült Államokbeli Shenandoah University-n tanársegédként tanít. 1991 óta él Budakalászon.

• **Orosházától hogyan vezetett az út a világ legnagyobb koncerttermeiig? – tehetném fel az egyetlen kérdést. De kezdjük az elején. Mi készítette arra, hogy ezt a hivatást válassza?**

– Így visszagondolva, ez nekem is érdekes... Orosházához semmi közöm nem volt, ott 'csak' születtem, Csorváson éltem talán két évig. Aztán Debrecenbe költöztünk, 1979-1983-ig éltünk ott. Egy zenei óvodába jártam. Ez az első, amire vissza tudok emlékezni, és szinte nincs is olyan emlékem, ami ne a zenével lenne kapcsolatban... Két-három évesen már lemezeket hallgattam. A szüleim nagy zenekedvelők... Bár a családban nem volt, aki hivatásszerűen vagy műkedvelőként zenélt volna. Az édesapám anyukája a templomban nagyon szépen énekelt, talán tőle jött ez a hajlam...

Apa főleg az operákat, meg a dzsesszt szereti, nagyon jó füllel, ízléssel válogatta össze a lemezgyűjteményét. Egyszer csak arra lettek figyelmesek, hogy ez engem annyira érdekel, hogy nem lehet letiltani róla. Végighallgattam egy lemezoldalt és szóltam, hogy lejárt, fordítsák meg... Debrecenben történt, hogy a villamoson két-három évesen dúdoltam Ravel Boleróját, mindenki nézett... Akkor egy ismerős mondta, hogy van ez a zenei óvoda. Amire emlékszem, hogy játékos módszerekkel fejlesztették a hallást és a zenei memóriát. Állítólag első hallásra tisztán visszaénekeltem a dallamokat. Voltak kis előadások, táncoltunk, énekelünk, trioláztunk.

1983-ban jobb álláslehetőséget kaptak a szüleim, Karcagra költöztünk. Ott a zeneiskolában egy fantasztikus tanárnőhöz, Koppány Mária-hoz kerültem, aki tehetségében és emberileg is egészen kivételes hölgy volt. Annyira szerettem ott lenni, hogy miután kora délután lejárt az órám, ott maradtam egészen este nyolcig... El se lehetett onnan vonatni... Kettesével vettem az éveket, hetente léptem fel koncerteken, s minden versenyre elvittek: szolfézsra, zongorára, kamarára... előbb városi, majd megyei és országos megmérettetésekre. Tíz-tizenegy évesen kéthetente mindig más helyre utaztunk. A versenyeken többen mondták a tanár néninek, hogy egy ilyen tehetséget ne tartson magánál. El-eltett Debrecenbe, a főiskolára, Helyes Erzsébet-hez, ő azt mondta, szívesen felvesz, de nekem inkább Pesten lenne a helyem, ott a legjobb az oktatás... Így vettek fel a Bartók Konzervatóriumba, 13 évesen.

• **Nem volt hátránya 'vidéki gyerekként'? Karcgról sokkal több áldozatot kellett hoznia a sikerekért?**

– Nem akartak fölvenni, de nem szakmai okok miatt... Hanem akkora volt a túljelentkezés, hogy a vidékieket eleve megpróbálták 'leválasztani'. Nekem például nem válaszoltak a felvételi lapomra. Tíz nappal a megmérettetés előtt, amikor rákérdeztünk, azt felelték: „elkeveredett”... Jeleztük, hogy mi akkor is sze-

Hlavacsek Tihamér, Róma

retnék megpróbálni, hiszen időben beadtunk mindent... Aztán meghallgatás előtt azt mondta viccesen az egyik tanár: „Ilyen névvel? Meg se tudják jegyezni...” A felvételin viszont, a szokásos rideg hangulat helyett megtapsoltak... Én nem fogtam fel ennek jelentőségét, de a tanár nénim boldogan jött ki. Aztán az előbbi tanár megjegyezte: „Úgy látszik, mégis meg kell tanuljuk a nevé...”

• **Akkor Önt nem kellett erőltetni, hogy „kisfiám, gyakorolj már egy kicsit”, – maga ‘lököste’ magát erre a pályára...**

– A zene annyira bennem van, hogy nem is tudnám elképzelni, hogy ne csináljam. Pedig próbáltak finoman, észérvekkel lebeszélni, hogy nehéz pálya ez, meg a megélhetés se biztos, kapcsolatok is kellene hozzá... Szüleim, általános iskolai tanáraink azt mondták, legyek inkább mérnök vagy orvos, de meg se fordult a fejemben, hogy mással foglalkozhatnék... Igaz, sokáig nem tudtam, mit is akarok csinálni, de az biztos volt, hogy valami zenei dolgot... Nyolc-tíz évesen nem éreztem, hogy zongorista akarok lenni, csak a zenét szerettem... Hallgattam szimfóniákat, operákat... Amikor a zeneiskolában választani kellett, azt mondtam, legyen zongora. De mindent hallgattam... Olyan minőség volt meg ott-hon lemezeken, hogy ez sok mindent befolyásolt...

• **A szülei végül elfogadták a ‘saját úton járás’...**

– Ami tőlük telt, mindent megtettek... Ez tényleg egy fantasztikus hozzáállás. Próbáltak meggyőzni, hogy jobb lenne más, ami tervezhetőbb, – ám amikor a konzervatóriumi előkészítőre tizenhárom-tizennégy évesen háromnegyed évig hetente egyszer föl jártam, édesapám kísért el. De beláttuk, a teljes képzés így nem menne, a pálya múlhatott rajta... 1991-ben tudtunk felköltözni. Pest mellett szerettünk volna megtelepedni, nem a városban. Budakalászon volt egy lehetőség, barátságos környéknek tűnt, meg itt volt a HÉV is...

• **Mennyi ideig járt a Kalász Sullba és hogy fogadták itt?**

– Nyolcadikosként két hónapot jártam ide. Mindenben támogattak, elfogadták a délutáni elfoglaltságaimat. Kicsit különcnek is tartottak, de megbecsüléssel fordultak felém. Énekórán kérték, hogy zongorázzak, – füttyel és nagy ovációval díjazták. Milosevits Ágnes akkor igazgatóhelyettes volt. Kivételes ember... a kultúra és az emberek iránti érzékenysége egészen fantasztikus volt. Vidékre is eljött, hogy meghallgassa a koncertjeim... 1992-től 2000-ig rendszeresen fölléptem a Szent István Alapítvány Adventi hangversenyein is.

• **Milyen tanárok, művészek, hatottak leginkább Önre?**

Frankl Péterrel és édesanyjával

– Édesapám lemezgyűjteménye révén Kocsis Zoltánon és Ránki Dezsőn nőttem fel... Tőlük szinte minden felvétel megvolt. Ennél jobb színvonal nem kell... De hatott rám Schiff András, Szvjatoszlav Richter, Vladimir Horowitz...

Kocsis világszerte elismert művész, ezért megtisztelő, hogy felfigyelt rám. Tizenhét évesen játszhattam először zenekarral, Liszt Halál-

„Többször volt alkalmam meggyőződni különleges tehetségéről ... mint szólista és kamarazenesz mutatkozott be rendkívüli sikerrel.”

Frankl Péter, zongoraművész

„Hlavacsek Tihaméré az érdem, hogy a magyar zenetörténet e pókhálóval beszótt, sokáig elfeledett szegletét ismét régi fényében tárja a nagyközönség elé. Érzékeny játékában egy letűnt kor utáni nosztalgia jelenik meg: a hallgatót lépésről lépésre vezeti – mintha egy képzeletbeli képeskönyvet lapozna – a 19. századi romantika múltbéli tündérvilágába. A zeneszerző és zongoraművész szerencsés egymásra találását igazolja az interpretáció magas színvonala, a tökéletes technikai megvalósítás /.../ vajon lesz-e olyan hatása e felvételeknek, hogy ezután már csak átmenetileg elfeledteként emlegethessük Goldmark Károly zongoraműveit?”

Muzsika – Kovács Ilona

„...a nyitó mű Beethoven „Vihar” szonátája volt, Hlavacsek játéka szenvedélyes, technikája megdöbbentő... született tehetség és muzikalitás... mindenkinek nagyon ajánlom hogy hallgassa őt...”

Ivan Katz, Yale University, USA, 2003 április 11

táncát a Zeneakadémia nagytermében, a szakközépiskolások országos versenyének első díjaként. Kocsis akkor azt mondta: „Ezt én nagyon nagy dolognak tartom ám... (a Haláltánc színvonalára értette), ha nekem kéne előadni, de valami miatt lerobbannék, vele játszatanám el...” Erre a mondatra a tanárok is felkapták a fejüket... A 2001-es tiszadobi zongoragálán, a fellépésem után azt mondta nekem: „Te sikerre vagy ítéve”. Ez az egyik legnagyobb elismerés számomra, amit kaptam, mert nem túl gyakran mond ilyeneket... Volt egy Richard Strauss-szvit, irgalmatlanul nehéz. Telefont kaptam, hogy Kocsis azt szeretné, ha én mennék. De ő nem arról híres, hogy sok időt hagy... Mikor találkoztunk, kérdezte: „Na, szívta a fogad, mikor megláttad...?” De talán meg lehetett elégedve... Azóta is, amit sikerültnek érzek, megmutatom neki, időről-időre meg szokott hallgatni...

Tizennégy-tizennyolc évesen Benkő Zoltánhoz jártam a Konziban. Ő a dolgok lelki részére hatott: azt az igényt próbálta felébreszteni, hogy ráérezzünk a mögöttes mondanivalókra. Erre kevesen képesek... Az Akadémián Falvai Sándorhoz kerültem, aki az ő tanítványa is volt.

Meghatározó személyiség volt még Frankl Péter. 2000-ben a svéd TV egyhetes Svédországi Fesztivált szervezett, három fellépéssel, kurzusokkal, tömény programmal. Erre Csaba Péter Franciaországban élő professzor tartott meghallgatásokat Európ-szerte, többek közt Budapesten, a Zeneakadémián is. Végülis hét résztvevőt, ebből két zongoristát választottak ki, egyikük én voltam. Ezen a fesztiválon Frankl volt az egyik professzor. A sűrű programon a sok beszélgetés közben megismert, a koncerteken nyújtott teljesítményemről nagyon elismerően beszélt, meghívott a finnországi kurzusára is. Akkor gyakoroltam Liszt h-moll szonátáját, gondoltam, jó alkalom lesz ott tanulni. Mikor kijelentette, azt adom elő a hatodik napon, a zárókoncerten, megdöbbentem. Hihetetlen lépésekben tanított, olyan munkatempóval, hogy elképesztő volt. Sikerülhetett a mű,

mert a koncert után megkérdezte, lennék-e a tanítványa a Yale Egyetemen...? Oda bekerülni is szinte lehetetlen, olyan magas színvonalú. Az évi tandíj 31 ezer dollár. Megkaptam a Yale-től a tandíjmentességet. Ezt az összes zenei felvételiző közül az első három kaphatja meg...

• **Nekem úgy tűnik, a Goldmark – akiről a korabeli írások gyakran jegyezték meg, hogy (hegedűsként) 'kevéssé értett a zongorához' – összes zongoraműveit bemutató CD-sorozat hozta a legnagyobb sikereket. Hogyan esett a választása rá?**

– Amikor megszereztem a Yale-en a diplomát, már kapcsolatban voltam a Hungarotonnal, ami akkor már főleg csak újdonságokkal, első felvételekkel foglalkozott. Lisztben, Strauss-ban gondolkodtam volna, de a kiadó kifejezetten újat akart. Azon a nyáron kinn jártam Frankl Péternél Londonban, és ahogy beszélgettünk, szóba került Goldmark Károly. Ott volt a polcon a róla írt könyv, megnéztük, s később kiderült, hogy Goldmark zongoraművei még nincsenek felvéve, így megszületett az összkiadás terve. Akkor elkezdtem ismerkedni vele. Kicsit féltem, hogy mi lesz, ha nem áll közel hozzám, de a kiadott kották tetszettek. Elkezdtem tételesen kutatni, milyen művei is vannak. Főleg az utolsó 10-15 évében írt zongoraműveket. Sokat és jól... Akkor már nagyon ismert volt, New Yorktól Sidney-ig játszották az operáit, szimfonikus műveit, kamaraműveit. Az a-moll hegedűversenye, a Sába királynője világhírűek. A zongoraművei valahogy kimaradtak. Bécsben élt, ott azért játsszák, itthon is egy-egy darabot.

• **Nem lett volna kézenfekvőbb 'bevált nevekkal', ismert művekkel próbálkozni?**

– Nem... Liszt, Chopin megvan hatvan előadásban és ebből 15-20 olyan, hogy az ember hanyatt esik... A világ legnagyobb előadói után már nem annyira érdekes egy következő, sokadik felvétel. Ez így egyedülállóbb, eredetibb. Így én lehetek az első, aki Goldmark zongoraműveit a világnak bemutatja. Már brazil, japán, amerikai, európai rádiókban játsszák. Talán most már jobban bekerül a köztudatba. A feladat is nagyobb valahol, hogy olyan műveket zongorázzok, amik még nincsenek felvéve...

• **Van abban valami 'kulturális misszió', hogy a méltatlanul mellőzött Goldmark-zongoraművek – bár életében előfordult, hogy a Sába királynőjét egyszerre közel harminc operaház játszotta kilenc nyelven – visszakerüljenek méltó helyükre? Esetleg lelki rokonságot érez – előadóként is – a romantikus, 'vagasztalhatatlan' szerzővel, akinek sokat emlegetett, szerénységről tanúskodó mondása: „minthogy vezetni nem tudtam, másokkal menni nem akartam, így hát egyedül haladtam...”?**

– Goldmark már életében világhírű lett – elsősorban operái által –, egyre inkább reneszánszát éli. Zongoraművein kívül majd minden fel van véve tőle a legnagyobb kiadóknál, operáit, kamarazenéjét sok helyen játsszák, hegedűversenyét a legnagyobb előadók – többek közt Itzhak Perlman, Joshua Bell – vették fel. Legutóbb a Bartók rádióban volt a hét zeneszerzője, ahol rendszeresen műsorra tűzik műveit. Tehát az nem mondható, hogy 'mellőznék', csak a zongoraművekről felejtettek el egy kicsit.

Ami vonzott, hogy pont egy olyan szerző, aki magyar születésű és világhírű lett már életében. Sok olyan szerzőnk van, aki jó zenét írt, de senki nem ismeri. Goldmarknak viszont van neve, tekintélye... Én nagyon örültem neki, mert Schumannra és Brahmsra emlékeztet, akiket nagyon szere-

tek, amúgy utóbbival jó barátok is voltak. Egyébként Liszt hallotta Goldmark műveit Bécsben és támogatta operái bemutatását. Ez mind közrejátszott, hogy megszerettem. De kell egy 'kapcsolat' is a zenével, a szerzővel, nem lehet csak úgy akármit játszani... Most, hogy a harmadik lemez is elkészült, az összes szólódarabja megvan. Munka közben lelkileg is annyira ráhangolódtam, hogy 'családtagnak' kezdem érezni. Már olyan dolgokat is megérték, amiket nem írt bele a kottába...

Otthon

• **Legutóbb, Sári Józseffel beszélgetve, aki alapos, gondos zongoristaként beszélt Önről, szóba került, hogy volt olyan kotta, aminek kapcsán megkereste, mert kicsit megviseelte az idő, és 'rekonstruálni kellett a darabot'...**

– Igen... Néha nehéz eldönteni, mi a hiba és mi a szándék... Feleséggel, aki zenetörténészként végzett, együtt dolgoztunk ezen. Volt, hogy biztosak voltunk benne, hogy hibás a kiadott kotta. Akkor elkértük Bécsből az eredeti kéziratokat. Találtunk olyat, hogy több verzió volt... és ezek szerint is hibás volt a kotta. Aztán találtunk egy művet Goldmark jegyzetei közt, ami pár ütem híján szinte teljesen kész volt. Sári tanár urat ezzel, meg a hibásnak vélt részekkel kerestem fel, hisz egy zeneszerző mindig másképp gondolkodik...

• **Zeneszerzéssel nem próbálkozott?**

– Zeneiskolás koromban próbáltam írni darabokat, de... Pár év múlva visszaneéztem őket és azt mondtam, hagyjuk... Nem nekem való. Megpróbálom azt, amit csinállok, a lehető legmagasabb szinten végezni. Mert annyi gyönyörűség van, amit még meg lehet tanulni...

• **Kell az előadó-művészethez egy kis alázat...**

– Igen, főleg alázat kell... Mindig úgy próbáltam, hogy az adott zeneszerzőnek minél több művét megismerjem, hogy ráérezek a stílusára. És úgy igyekszem játszani, hogy minél hitelesebb legyen. Ha tíz év múlva is azt lehet mondani, hogy igen, ezek a darabok ilyenek lehettek, akkor valószínűleg jó munkát végezhetünk. Felfogásban még a legnagyobbaktól is olyan eltéréseket lehet hallani... Olyankor úgy megy ki az ember a koncertről, hogy most nem Liszt művét hallottam, hanem az előadó megnyilatkozását Liszt ürügyén. Nem lehet egyéniség nélkül játszani, de a szerző szándéka az első...

• **Mik a terve, mikor, hol hallgathatja játékát legközelebb a hazai közönség? És hogyan tovább?**

– Június 9-én 19,30-kor az MTA Kongresszusi Termében, a Várban fogok fellépni Rohmann Ditta csellóművésszel, magyar szerzők műveiből álló műsorral. Augusztusban Amerikába megyek, a Shenandoah Universityn fogok tanítani tanársegédként zongora- és kamarazenét és részt veszek a doktori programban is. Ösztöndíjat is kaptam: először egy évre leszek kinn, de a tanársegédi pozíció meghosszabbítható. Hamarosan elkészül a honlapom is, amit a *tihamerhlavacsek.com* címen lehet megtalálni.

(*fucskó miklós – FSA*)